

Opinie mieszkańców Krakowa na temat zjawiska przemocy w rodzinie Raport z badań

Posiedzenie Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy
w Rodzinie
8 czerwca 2017 r.

Wśród działań prowadzonych w ramach projektu „**Aktywnie przeciw przemocy II**” współfinansowanego przez MRPiPS oraz GMK, zostały zrealizowane badania społeczne dotyczące opinii mieszkańców Krakowa nt. przemocy w rodzinie.

Przeprowadzono 2 rodzaje badań: ilościowe i jakościowe

- **Ilościowe** – 500 wywiadów telefonicznych wspomaganych komputerowo (CATI) przeprowadzone wśród mieszkańców Krakowa
- **Jakościowe** – 10 zogniskowanych wywiadów grupowych (FGI) – 8 wywiadów z mieszkańcami Krakowa, 2 wywiady ze specjalistami zaangażowanymi w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie

Przeprowadzone badania miały na celu poszerzyć diagnozę zjawiska przemocy w rodzinie w Gminie Miejskiej Kraków.

Opinie zbierane w ramach badań odnosiły się m.in. do postrzegania rozmiarów zjawiska przemocy w rodzinie w Krakowie, stereotypów ujawnianych przez mieszkańców nt. zjawiska, poziomu wiedzy dotyczącej możliwości uzyskania pomocy w sytuacji przemocy w rodzinie, świadomości czym jest przemoc, w jaki sposób respondenci reagują na przemoc w rodzinie.

Na podstawie badań określono jakie formy przemocy są znane respondentom, określić kategorie osób doświadczających/stosujących przemoc w rodzinie, znajomość instytucji pomagających w przypadku zaistnienia przemocy w rodzinie, opinie mieszkańców Krakowa w odniesieniu do zjawiska.

Badania ilościowe

Ankieta przeprowadzana telefonicznie zawierała 18 pytań z zakresu:

- Znajomości instytucji, organizacji
- Opinii o przemocy i identyfikacji postaw
- Występowania zjawiska przemocy
- Reakcji na przemoc
- Źródeł i ofiar przemocy
- Oceny pomocy

Badania ilościowe

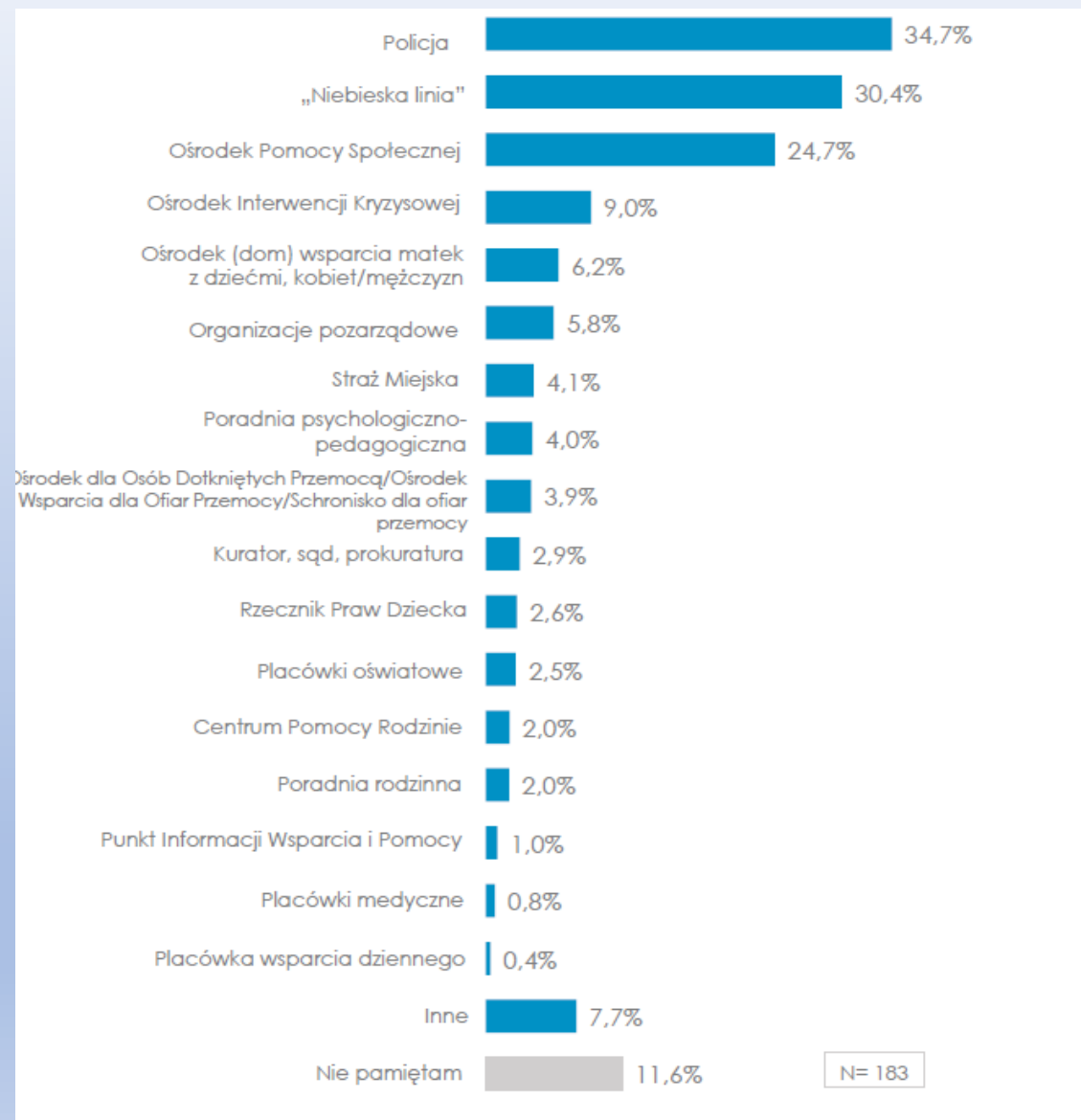
Czy mieszkańcy Krakowa znają instytucje i organizacje zajmujące się problemem przemocy w rodzinie? Czy będą wiedzieli dokąd zwrócić się o pomoc, gdy zaistnieje taka potrzeba?

- Wyniki wskazują na relatywnie niską świadomość społeczną w tym zakresie. Nieco ponad 62% osób udzieliło odpowiedzi negatywnej, przy czym odsetki odpowiedzi wśród kobiet i mężczyzn były do siebie zbliżone.
- Na znajomość instytucji lub organizacji oferujących pomoc osobom doświadczającym przemocy wskazało 35% badanych, przy czym świadomość ta była nieco większa wśród osób z wykształceniem wyższym (40%) niż średnim czy zawodowym (kolejno 24% i 16%).

Niski poziom znajomości instytucji może wynikać z braku zainteresowania tematyką przemocy rodzinnej wśród respondentów.

Kojarzone przez respondentów instytucje i organizacje zajmujące się problemem przemocy

Mimo deklarowanej znajomości jednostek pomagających osobom dotkniętym przemocą 11,6% respondentów nie potrafiło wskazać żadnej placówki/instytucji pomagającej w przypadku przemocy w rodzinie.

Wskazane jest więc prowadzenie dalszych działań na rzecz podniesienia świadomości społecznej.

Zdaniem mieszkańców najlepszym środkiem przekazu i źródłem informacji dotyczących możliwości uzyskania pomocy w Krakowie są ulotki i plakaty oraz informacje w Internecie.

Dalsze miejsca zajmują telewizja, spoty video, radio, prasa.

IDENTYFIKACJA RODZAJÓW I FORM PRZEMOCY W RODZINIE

Badanie polegało na uznaniu przykładowego zachowania za zachowanie będące przemocą.

Przemoc fizyczna – popychanie i szarpanie drugiej osoby – 90% zdecydowanie tak/raczej tak (akceptacja tego zachowania wzrasta w grupie respondentów po 44 r.ż., wśród których jako zachowanie przemocowe uznaje ok. 85% respondentów)

Przemoc psychiczna – wrzaski, wyzwiska, poniżanie – 92% zdecydowanie tak/raczej tak

Przemoc ekonomiczna – odbieranie pieniędzy, ograniczanie dostępu do wspólnych pieniędzy, konta – 77% zdecydowanie tak/raczej tak; 33% jest sceptycznych wobec klasyfikowania tego zachowania jako przemoc lub zaprzecza

Przemoc seksualna – nakłanianie do pożycia seksualnego – 88% uznało za nieakceptowane społecznie zachowanie

Zaniedbanie – zaniedbywanie i brak opieki – 61% nie/zdecydowanie nie 35% tak/raczej tak

KARY FIZYCZNE

Ponad połowa badanych nie traktuje klapsa w kategorii przemocy (53%), natomiast 44% uważa, że klaps to przemoc.

Jako powód, dla którego rodzice stosują klapsy wobec dzieci, respondenci wskazywali na czołowych miejscach:

- Brak cierpliwości (31%)
- Wzorce z dzieciństwa – postępują tak, jak sami byli wychowywani (28%)
- Nie znają innych metod karcenia dziecka (16%)

Tylko 2% respondentów uznało, że powodem jest prawo rodzica do wymierzenia takiej kary.

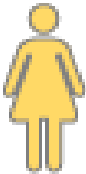
W Polsce od 1 sierpnia 2010 roku obowiązuje zakaz stosowania kar cielesnych przez osoby wykonujące władzę rodzicielską oraz sprawujące opiekę lub pieczę nad dzieckiem (Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy, Art. 96).

STEREOTYPY

- *Istnieją okoliczności, które usprawiedliwiają przemoc w rodzinie*
- *Gwałt w małżeństwie nie istnieje*
- *Obrażanie partnera, wyzwiska to normalna rzecz podczas sporu między bliskimi*
- *Przemoc w rodzinie to sprawa prywatna – nikt nie powinien się wtrącać*
- *Zjawisko przemocy dotyczy różnych rodzin, nie tylko środowisk patologicznych i z marginesu społecznego*

Respondenci w zdecydowanej większości nie zgodzili się z przedstawionym stereotypem. Ponad 8/10 osób zaprzeczyło stwierdzeniom, co z wyjątkiem ostatniego przykładu w porównaniu z badaniami ogólnopolskimi jest korzystniejszym wynikiem. Ostatnie zdanie w odniesieniu do badań krajowych dla 82% badanych krakowian było fałszem w porównaniu z ogólnopolskimi badaniami, gdzie za fałsz uznało je 90% respondentów.

Rozbieżności w ocenie przytoczonych stwierdzeń w przypadku analizy odpowiedzi ze względu na płeć

	NIE	TAK
	87%	10%
	84%	14%

Usprawiedliwianie przemocy

	NIE	TAK
	92%	7%
	82%	18%

Prywatność przemocy

ISTOTNOŚĆ PROBLEMU

- W świadomości krakowian problem przemocy uważany jest za istotny społecznie.
- Zdaniem zdecydowanej większości tematyka ta jest ważna, na co wskazuje 85% pytanych, przy czym dla 47% to zdecydowanie istotny problem społeczny, a dla 39% „raczej istotny”.
- 10 % respondentów nie przywiązuje większej wagi do tego typu zjawisk.
- Tematyka ta ma ważne znaczenie dla przedstawicieli obu płci, jednak kobiety częściej podkreślają jej istotność. Odsetek kobiet udzielających twierdzącej odpowiedzi wyniósł 91% w porównaniu do 78% mężczyzn.
- Kobiety również częściej są przekonane o tym, iż o problemie należy mówić, nagłaśniać go i edukować społeczeństwo – 55% respondentek wskazało, że to zdecydowanie istotna kwestia, podczas gdy wśród mężczyzn takiej odpowiedzi udzieliło mniej niż czterech na dziesięciu pytanych (38%).

WYSTĘPOWANIE ZJAWISKA PRZEMOCY

Krakovianie w większości deklarują, iż w ich najbliższym otoczeniu **problem przemocy jest niewielki**, na co wskazuje trzech na dziesięciu pytanych (**30%**).

16% mieszkańców jest zdania, iż to **ważny problem**, natomiast nie dominujący i dzielnica boryka się z innymi bolączkami.

Dla niespełna co dziesiątej pytanej osoby to **duży problem** w najbliższym otoczeniu (**9%**).

Znaczący odsetek odpowiedzi ambiwalentnych, „trudno powiedzieć” (37%) świadczących o niewiedzy dotyczącej sytuacji w najbliższym otoczeniu i świadomości, iż często problem rozgrywa się za zamkniętymi drzwiami.

Najczęściej dostrzeganym w lokalnym środowisku problemem jest **przemoc psychiczna**.

Zachowania takie zaobserwowano w blisko połowie przypadków (48%), przy czym:

6% pytanych zadeklarowało, iż w ich otoczeniu **jest dużo takich rodzin**,

24%, że jest ich **kilka**,

18% zauważyło **jedną taką rodzinę**

36% pytanych stwierdziło, że **nie ma takich rodzin**, zaś 16% nie potrafiło jednoznacznie określić zjawiska problemu.

Drugim pod względem częstotliwości występowania rodzajem przemocy jest **przemoc fizyczna**.

Łącznie na występowanie rodzin borykających się z przemocą fizyczną w najbliższej okolicy wskazało **30%** pytanych z czego:

- **11%** wszystkich pytanych dostrzegło **jedną taką rodzinę**,
- **16%** zadeklarowało obecność **kilku**,
- **3%** uznało, że w dzielnicy **jest ich dużo**.
- **46%** badanych **nie zaobserwował w swoim otoczeniu rodzin dotkniętych przemocą**; co czwarty pytany nie potrafił udzielić odpowiedzi na to pytanie, być może zdając sobie sprawę, że problem może być niedostrzeżony i ukryty.

Zaniedbanie

Ten rodzaj przemocy zaobserwował co piąty pytany (20%).

Zdaniem **11%** badanych zjawisko to dotyczy **kilku rodzin w okolicy**,

3% wskazało na występowanie ich **dużej liczby**,

6% wie o istnieniu **jednej**.

Zdaniem **54 %** pytanych, **problem ten nie występuje**, zaś jedna czwarta respondentów nie potrafi się do tego pytania ustosunkować.

IDENTYFIKACJA SPRAWCÓW I OFIAR PRZEMOCY W ZNANYCH RESPONDENTOM PRZYPADKACH

- 42% pytanych stwierdziło iż nie zna przypadków przemocy w rodzinie.
- Z obserwacji badanych, którzy zetknęli się z problemem przemocy w rodzinie wynika, iż najczęstszym przypadkiem jest sytuacja, w której przemocy doświadcza kobieta, a sprawcą jest mężczyzna (mąż czy partner) – 34%.
- Kolejne pod względem liczebności wskazanie to przemoc wobec dziecka, której sprawcami są oboje rodzice (18%). Niemal na równi z tą relacją sprawcy i ofiary znalazła się przemoc doświadczana przez dziecko ze strony ojca (17%).

REAKCJA NA PRZEMOC

46% badanych zadeklarowało, że nigdy nie byli świadkami przemocy, stąd nie spotkała się z potrzebą interwencji.

13% przyznało, że nie zareagowało, choć byli oni świadkami naruszenia cudzych praw.

Podjęcie interwencji w roli osoby będącej świadkiem przemocy deklaruje 40% pytanych mieszkańców Krakowa.

Tylko 4% respondentów taka sytuacja zdarzyła się wielokrotnie, w większości podejmowali oni inicjatywę raz - dwa razy lub też kilkukrotnie.

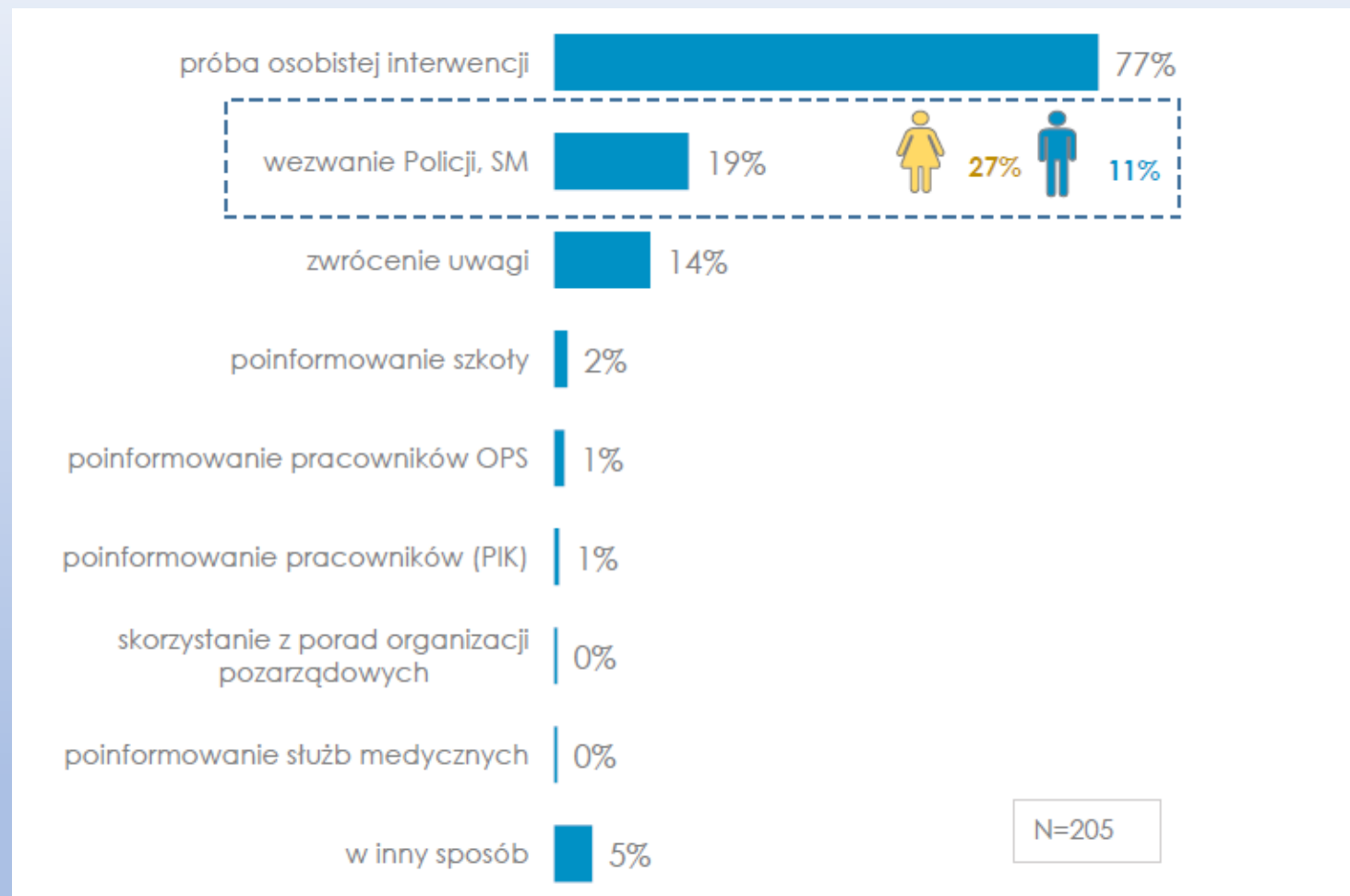
SPOSÓB REAKCJI

Najczęstszą reakcją, wskazaną przez 76% pytanych, jest próba osobistej interwencji (np. rozłączenie napastników), przy czym niekiedy w reakcji na przemoc również dochodzi do przemocy.

Wysoko we wskazaniach badanych (14%) pojawia się również zwrócenie uwagi, czyli upomnienie, pogadanka, interwencja słowna.

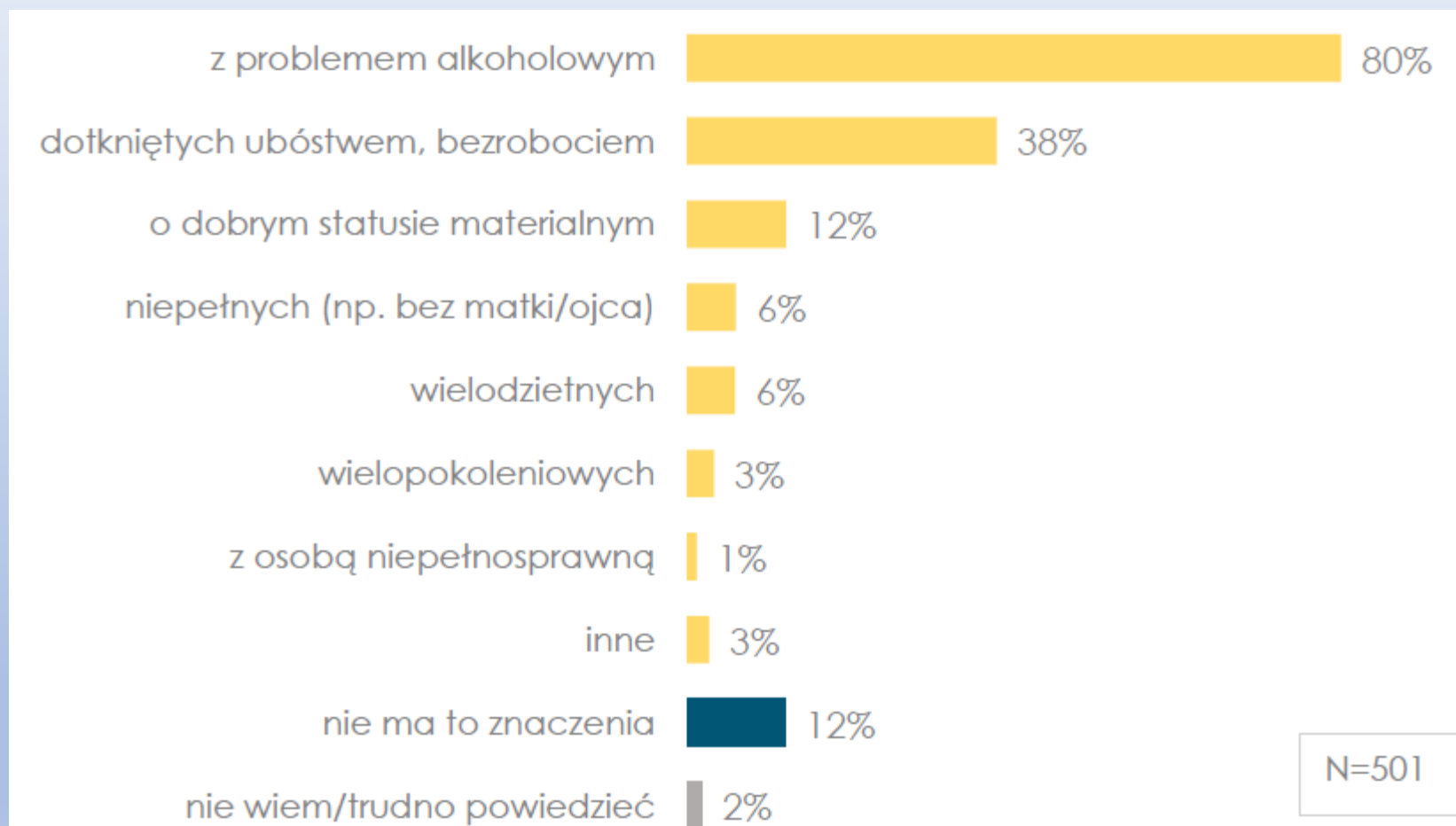

Sposoby reakcji świadków na przemoc w rodzinie

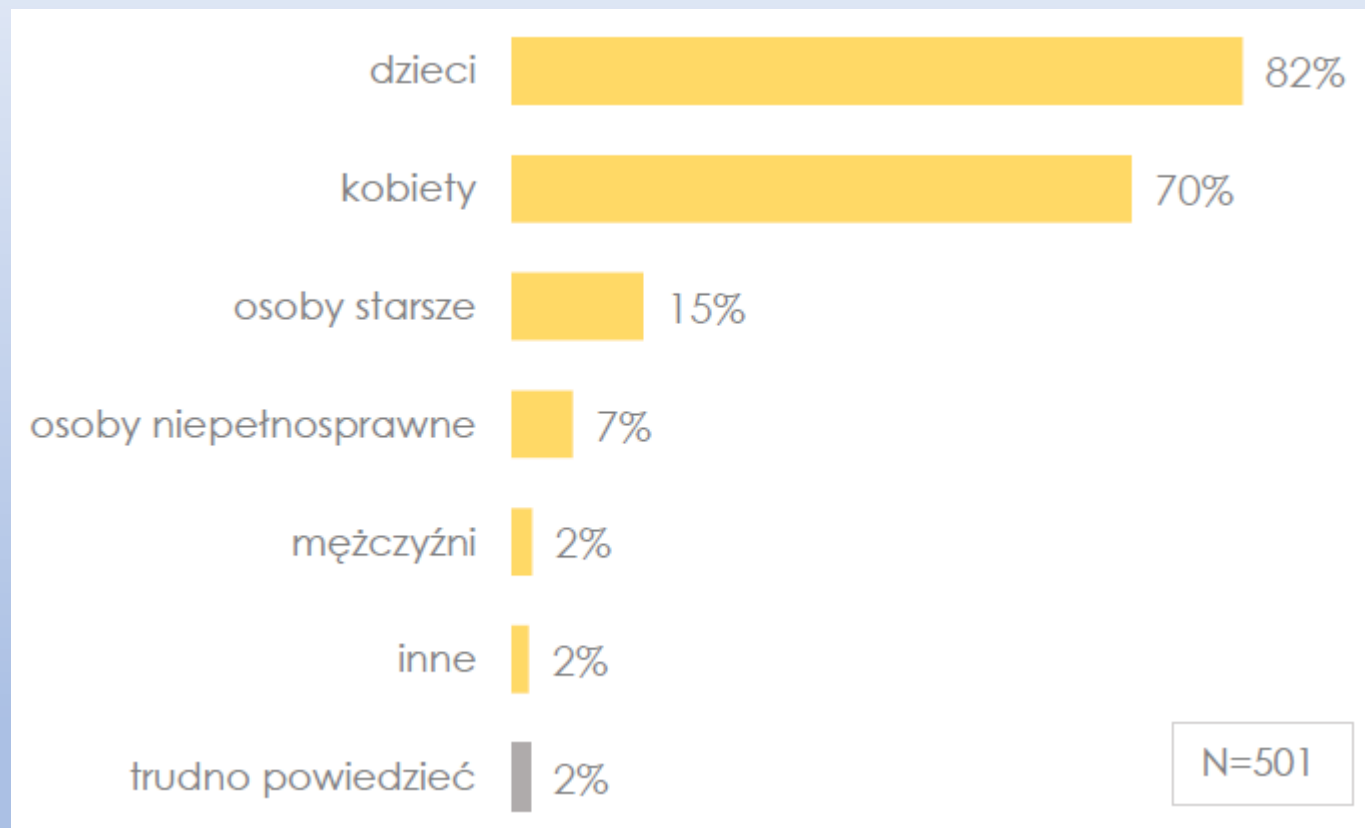

Jakie rodziny najczęściej dotyka przemoc?

Których członków rodziny najczęściej dotyka przemoc?

BADANIA JAKOŚCIOWE

Badanie zostało przeprowadzone w formie zogniskowanych wywiadów grupowych (FGI) realizowanych wśród trzech grup:

- mieszkańców Krakowa, którzy nie korzystają z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej,
- mieszkańców Krakowa, którzy korzystają z pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej,
- specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

WNIOSKI Z BADAŃ

Przełamywane są już stereotypy na temat przemocy w rodzinie. Znacznie częściej mieszkańcy Krakowa dostrzegają problem przemocy psychicznej, ekonomicznej i seksualnej, a nie tylko fizycznej związanej z biciem. Coraz więcej osób mówi o możliwości wystąpienia przemocy w każdej rodzinie a nie tylko w rodzinach postrzeganych jako rodziny dysfunkcyjne. Ponadto, ofiary zaczynają przełamywać wstyd i coraz częściej zgłaszają przemoc, choć wiele z nich ma trudność w ujawnieniu swoich doświadczeń.

Część badanych przyznało się podczas badania do stygmatyzacji ofiar, uznając je za winne doświadczanej przemocy, jednak takich głosów było bardzo mało.

- Mieszkańcy postrzegają przemoc w rodzinie jako każdą formę nieuprawnionej przewagi wobec drugiej osoby, zniewolenie drugiej osoby, dominację nad osobą słabszą.
- Mówiąc o przemocy mieszkańcy Krakowa skupiali się głównie na przemocy fizycznej i psychicznej. Przemoc fizyczna ich zdaniem jest bardziej nagłaśniana w mediach. Od niedawna dopiero ludzie zaczynają dostrzegać, że występuje również pojęcie przemocy psychicznej.
- Zaczyna się już pojawiać w świadomości społeczeństwa przemoc ekonomiczna i seksualna, jednak są to terminy używane od niedawna i nie zawsze zachowania które opisują są identyfikowane jako przemoc.

Nieliczne wypowiedzi mieszkańców wskazywały, że przemocą jest również zaniedbywanie dzieci przez rodziców pracoholików lub nawet stosowanie systemu kar i nagród.

Większość badanych uważa, że dawniej klaps był traktowany jako metoda wychowawcza, dzisiaj jest traktowany jako przemoc i jest niedopuszczalny. Pojawiają się jednak opinie, zarówno wśród młodych ludzi jak również wśród osób starszych, że klaps, jeżeli to jest taki niewinny raz, to trudno uznać go od razu za przemoc.

Jak mówią badani, najczęściej w rodzinach występuje przemoc psychiczna. Następnie fizyczna, która głównie dotyczy rodzin o niższym statusie społecznym i często związana jest z nadużywaniem alkoholu.

Najczęściej ofiarami przemocy są kobiety i dzieci. Mieszkańcy Krakowa wskazywali również na znane im przypadki, kiedy ofiarą przemocy jest mężczyzna. Jednak ich zdaniem częściej kobieta się do tego przyzna, niż mężczyzna. Coraz częściej ofiarą przemocy padają osoby starsze, nad którym

Skala przemocy w Krakowie jest określona jako duża. Jednak nie odbiega od normy krajowej, wszędzie jest podobnie. i znęcają się dorosłe dzieci.

- Badanym trudno było określić, jaka jest skala stosowania kar cielesnych wobec dzieci. Jak deklarują, sami nie stosują takich kar, niektórzy znają takie przypadki wśród znajomych, gdzie tzw. klapsy są dzieciom wymierzane, jednak zdarza się to obecnie dość rzadko. Część osób wskazało, że nie zna takich przypadków, ale pewnie jest dużo, bo w niektórych domach jest to normą.
- Problem karania cielesnego dzieci zauważają nauczyciele. Choć takich zdarzeń jest coraz mniej, w niektórych rodzinach wciąż występują jako kara za złe stopnie lub złe zachowanie. Wynika to głównie z dużej rywalizacji pomiędzy rodzicami, zbyt wygórowanych ambicji rodziców i zbyt dużych oczekiwań względem dzieci. Często jest to efekt przenoszenia wzorców z domów rodzinnych.

- Okoliczności zwiększające ryzyko wystąpienia przemocy w rodzinie to najczęściej: alkohol, bezrobocie, brak pieniędzy, brak pracy, złe warunki mieszkaniowe, bardzo często pojawiało się w badaniu - przenoszenie złych wzorców z dzieciństwa, wyładowanie emocjonalne na innych. Następnie chęć władzy, uzależnienia od komputera, używki jak narkotyki, dopalacze, hazard, zaburzenia umysłowe, choroby psychiczne.
- Zdaniem krakowian przemoc fizyczna związana z alkoholem częściej występuje w rodzinach o niższym statusie społecznym, gdzie jest bezrobocie i bieda oraz złe wzorce z dzieciństwa.
- W rodzinach lepiej sytuowanych występuje częściej przemoc psychiczna podyktowana przepracowaniem, stresem, nieradzeniem sobie z emocjami, wyładowaniem frustracji przenoszonych często z pracy, presją społeczną oraz ogólnie zbyt dużym napięciem i pędem za pieniędzmi, sukcesem, karierą.

- Większość osób biorących udział w badaniu, nie spotkało się z informacjami na temat zjawiska przemocy w rodzinie udostępnianymi na terenie Krakowa. Wiele osób kojarzy ogólnopolską kampanię „Bo zupa była za słona”, lecz w zakresie kampanii w Krakowie twierdzą, że takich nie było. Część osób widziało informacje w postaci plakatów, niektórzy widzieli ulotki w przychodni, inni widzieli informacje na autobusach, wiele osób kojarzy informacje o telefonach zaufania zamieszczane w autobusach.
- Trudnością, jaką mieszkańcy identyfikują w przypadku decyzji o ujawnieniu przemocy jest przełamanie wstydu oraz lęku przez osoby doświadczające przemocy, a następnie zgłoszenie sprawy do odpowiednich organów.
- Ofiary obawiają się reakcji sprawcy, a także negatywnego odbioru przez rodzinę, znajomych. Obawiają się, że nikt im nie uwierzy. Szczególnie w zakresie przemocy psychicznej, ekonomicznej czy nawet seksualnej bardzo trudno o konkretne dowody, które mogłyby świadczyć na korzyść ofiary. Dlatego wiele z form przemocy nigdy nie jest ujawniana. Są również osoby, które nie zgłaszają przypadków przemocy, bo w ich domach było to od zawsze normą.

PROPOZYCJE/REKOMENDACJE

Zbudowanie spójnej, długofalowej strategii informacyjnej, która systematycznie będzie dostarczała mieszkańcom Krakowa informacji o przemocy w rodzinie i działaniach, jakie należy podjąć w celu przeciwdziałania temu zjawisku. Informacje, jakie powinny być zawarte w strategii informacyjnej to:

- informacje o realnej pomocy dla ofiar przemocy – potrzeba budowania zaufania do instytucji zobowiązanych do pomocy osobom dotkniętym przemocą, pełna informacja o instytucjach, które są pomocne w przypadku wystąpienia przemocy w rodzinie oraz o NGO, które stanowią uzupełnienie działań instytucji publicznych
- informacje, czym jest przemoc w rodzinie, kiedy ona występuje, jak ją odróżnić od kłótni czy nieporozumień, jak reagować
- informacje, gdzie i do jakich specjalistów można się udać po pomoc, po poradę, jakie są procedury w przypadku zgłoszenia przemocy w rodzinie, jakie są prawne możliwości reagowania na przemoc, jakie są skutki zgłoszenia przemocy, itd.
- informacja dla rodzin, dla ofiar oraz sprawców przemocy, pokazująca akty prawne i konsekwencje, pozytywne wzorce, przykłady pozytywnych rozwiązań, straty, jakie ponosi rodzina dotknięta przemocą oraz korzyści, jakie odnosi kiedy ta przemoc ustanie

Wyniki przeprowadzonych badań przyczyniają się do określenia lokalnych potrzeb w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, do efektywnego sposobu planowania działań.

Jest to jednocześnie wskazówka, iż prowadzenie kampanii społecznych oraz spotkań informacyjnych odnośnie problematyki przemocy jest potrzebne.

Miejski Ośrodek
Pomocy Społecznej
w Krakowie

Dziękuję za uwagę i zapraszam do dyskusji.

*Opinie mieszkańców Krakowa na temat zjawiska
przemocy w rodzinie. Raport z badań*